

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Kandidatuppsats

Djurrättsorganisationers argumentation

En jämförande analys av argumentationsstrategier i texter
från två djurrättsorganisationer

Författare: Julia Hjertquist
Handledare: Astrid Skoglund
Examinator: Claes Ohlsson
Termin: VT 19
Ämne: Svenska språket
Nivå: Grundnivå
Kurskod: 2SV10E

Abstrakt

Syftet med denna uppsats är att undersöka två svenska djurrättsorganisationers argumentation mot konsumtion av animaliska produkter. Materialet utgörs av 6 texter från Djurens Rätt och Djurrättsalliansen. Texterna handlar om tre olika djurslag: grisar, kycklingar och fiskar. Frågor som ställs är vilka språkliga argumentationsstrategier organisationerna använder sig av, vilka likheter och skillnader som finns i deras argumentation och om argumentationen skiljer sig åt beroende på vilka djur texterna handlar om.

Argumentationsteori efter bland andra Björnsson m.fl. (2009) används som teoretiskt och metodiskt ramverk för studien. Analysen fokuserar på 5 språkliga strategier som används för att legitimera varför animalisk konsumtion ses som fel: orsaks- och konsekvensargument, exempelargument, auktoritetsargument, analogiargument och regelargument.

Resultatet visar att det finns både likheter och skillnader i de båda organisationernas sätt att språkligt argumentera mot konsumtion av animaliska produkter. En likhet mellan organisationerna är att ingen av dem explicit skriver ut att det är fel att konsumera djur; denna övergripande tes tas för givet. Djurens Rätt använder främst exempelargument för att legitimera varför det är fel att konsumera djur, medan Djurrättsalliansen i högre utsträckning använder sig av analogiargument, exempelvis jämförelser mellan djur och människor. Det märks också skillnad i hur argumentationen utformas beroende på vilka djurarter texterna handlar om, exempelvis innehåller båda organisationernas texter om fiskar färre känsloladdade analogiargument än texterna om landlevande djur som grisar och kycklingar.

Nyckelord

argumentation, språklig legitimering, djurrättsorganisationer

Engelsk titel

Animal rights Rhetoric. A comparative analysis of argumentation strategies in texts from two animal rights organizations

Innehåll

1 Inledning	3
1.1 Syfte och frågeställningar	3
1.2 Avgränsningar	4
2 Bakgrund	4
2.1 Djurens Rätt och Djurrättsalliansen	5
2.1.1 <i>Djurens Rätt</i>	5
2.1.2 <i>Djurrättsalliansen</i>	5
2.2 Tidigare forskning	6
2.2.1 <i>Tidigare studier om djurrättsorganisationer argumentation</i>	6
2.2.2 <i>Tidigare studier om argumentation och språklig legitimering i texter med påverksanssyfte</i>	7
3 Teori och metod	9
3.1 Legitimering	9
3.2 Argumentationsanalys	10
3.2.1 <i>Argumentstyper</i>	10
3.3 Metodkritik	12
4 Material	13
4.1 Materialöversikt	13
4.2 Materialkritik	15
5 Analys	15
5.1 Djurens Rätts argumentationsstrategier	15
5.1.1 <i>Fiskar</i>	15
5.1.2 <i>Grisar</i>	17
5.1.3 <i>Kycklingar</i>	19
5.2 Djurrättsalliansens argumentationsstrategier	20
5.2.1 <i>Fiskar</i>	20
5.2.2 <i>Grisar</i>	21
5.2.3 <i>Kycklingar</i>	23
5.3 Jämförande resultatsammanfattning	24
5.3.1 <i>Likheter och skillnader i Djurens Rätts och Djurrättsalliansens argumentation</i>	25
5.3.2 <i>Likheter och skillnader i argumentation mellan olika djurarter</i>	26
6 Diskussion	27
Referenser	30
Bilagor A–F	I

1 Inledning

I Sverige finns flera frivilligorganisationer som driver ett aktivt opinionsarbete för att få människor att välja andra livsmedel än kött. Denna uppsats handlar om hur två sådana organisationer, Djurens Rätt och Djurrättsalliansen, språkligt argumenterar för varför människor inte bör konsumera animaliska livsmedel.

Det finns inte så mycket tidigare forskning om djurrättsorganisationers argumentationsstrategier, vilket motiverar varför jag har valt att skriva om detta ämne. Den tidigare forskning som gjorts fokuserar främst på djurrättsaktivism ur ett sociologiskt och kriminologiskt perspektiv (se t.ex. Donovan & Coupe 1999; Bergman & Peterson 2013), och då med fokus på djurrättsorganisationer som använder våldsbejakande metoder för att tvinga fram förändringar i till exempel köttindustrin.

Djurens Rätt och Djurrättsalliansen presenterar sig via sina webbplatser (djurensratt.se och djurrattsalliansen.se) som uttalade förespråkare för icke-vålds-metoder för att bedriva opinionsarbete mot köttkonsumtion. Kommunikation kan beskrivas som dessa organisationers viktigaste redskap för att bedriva opinionsarbete mot köttkonsumtion. Jag ser det därför som ett angeläget ämne att närmare undersöka vilka språkliga strategier dessa organisationer använder sig av.

En övergripande utgångspunkt eller tes som är gemensam för Djurens Rätt och Djurrättsalliansen är antagandet att människan inte bör konsumera andra levande varelser. Det finns en tidigare språkvetenskaplig uppsats som specifikt handlar om hur Djurens Rätt språkligt legitimerar varför människor inte bör äta kött (Alrup 2018). I min studie använder jag en liknande metod som Alrup, men jag gör dessutom en jämförelse mellan Djurens Rätts och Djurrättsalliansens argumentationsstrategier för att se vilka likheter och skillnader som finns i de båda organisationernas argumentation. Dessutom undersöker jag om argumentationen mot köttkonsumtion skiljer sig åt beroende på vilka djurarter texterna handlar om.

1.1 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka hur Djurens Rätt och Djurrättsalliansen i webbtexter riktade till allmänheten försöker påverka mottagare att inte konsumera animaliska livsmedel. I studien ingår totalt sex texter (tre från vardera organisation). Texterna handlar om tre olika djurslag: grisar, kycklingar och fiskar. Urvalet baseras i första hand på att dessa djurslag konsumeras i hög utsträckning inom livsmedelsindustrin. Eftersom både Djurens Rätt och Djurrättsalliansen jobbar med bland annat attitydförändringar använder

jag argumentationsanalys för att analysera texterna. För att uppnå mitt syfte har jag utformat tre frågeställningar:

- Vilka argumentationsstrategier använder Djurens Rätt och Djurrättsalliansen?
- Vilka likheter och skillnader finns i de båda djurrättsorganisationernas argumentation?
- Skiljer sig argumentationen åt beroende på vilka djurslag texterna handlar om?

Resultaten jämförs med resultaten i en tidigare studie (Alrup 2018), som föreliggande studie metodiskt och teoretiskt är inspirerad av. Alrups studie handlar specifikt om argumentationsstrategier i webbtexter från Djurens Rätt, men det ska här tydliggöras att min studie bygger på ett annat och självständigt insamlat material. Min studie är också mer omfattande på så sätt att jag tillämpar den tidigare studiens analysmodell i en jämförande analys av webbtexter från två djurrättsorganisationer.

1.2 Avgränsningar

Som nämnts ovan har jag valt att analysera texter om grisar, kycklingar och fiskar, och urvalet motiveras i första hand av att dessa är djur som används i hög utsträckning i livsmedelsindustrin. En annan anledning till valet av dessa djurslag är att de är ganska olika. Grisar är ett djurslag som ofta jämförs med hundar och som därför är lätt att sympatisera med. Fiskar däremot ses som ett icke-mänskligare djur som saknar ansiktsuttryck, vilket kan göra att det är svårare för vissa att sympatisera med dem. Djurslaget kycklingar kan sägas ligga någonstans mittemellan grisar och fiskar när det gäller sympati och förmågan att relatera till dem. En av min studies frågeställningar handlar om att jämföra argumentationen om de olika djurslagen, och jag tror att resultaten kan uppvisa intressanta skillnader eftersom djurslagen är så olika.

För att avgränsa min studie har jag valt att inte inkludera bilder, filmer eller länkat fördjupningsmaterial i analysen.

2 Bakgrund

I följande avsnitt presenteras kortfattat de organisationer som har producerat studiens material. Därefter följer en genomgång av tidigare forskning av relevans för undersökningen.

2.1 Djurens Rätt och Djurrättsalliansen

2.1.1 Djurens Rätt

Djurens Rätt är Sveriges största djurrätts- och djurskyddsorganisation och har funnits sedan 1882 (djurensratt.se). Organisationen har i dagsläget fler än 45 000 medlemmar. Djurens Rätt är en partipolitiskt obunden antivåldsrörelse. De vill ha en värld där ”djur respekteras som kännande individer med rätt till sina egna liv” (djurensratt.se). Genom demokratisk opinionsbildning, politisk påverkan och attitydförändring arbetar de för djur som lider i djurförsök, i livsmedelsindustrin, på pälsfarmer och som på andra sätt utnyttjas och förvägras sina naturliga beteenden. Djurens Rätt vill vara djurens röst i samhället och försvarar deras rättigheter. Organisationen är beroende av ekonomiskt stöd från medlemmar och gåvogivare. Djurens Rätt arbetar utifrån fyra huvudområden: *djurförsök, djur i livsmedelsindustrin, djur i pälsindustrin* och *djurvänlig konsument*.

De webbtexter jag har valt att analysera faktagranskas av anställda etologer på Djurens Rätt. De har flera års universitetsstudier inom djurskydd och djurbeteenden bakom sig (Harenius 2019).

2.1.2 Djurrättsalliansen

Djurrättsalliansen är en svensk djurrättsorganisation som bildades år 2005. Organisationen arbetar för ”ett samhälle som visar hänsyn, respekt och empati för alla djur” (djurrattsalliansen.se). Deras vision är ett samhälle utan djurförtryck och djurutnyttjande och de vill öka medvetandet om utnyttjandet av djur. Djurrättsalliansen jobbar för en omställning till vegansk livsmedelsproduktion, avskaffande av pälsindustrin, avskaffande av djurförsök till förmån för djurfria metoder samt stopp för underhållning som sker på djurs bekostnad. Organisationen presenterar sig som en ickevåldsorganisation som arbetar genom att dokumentera och avslöja djurförtryck. Djurrättsalliansen har bland annat dokumenterat och avslöjat svenska grisfabriker och minkfarmer och jobbat undercover på slakterier för att kunna visa upp bilder och filmer därifrån. Utöver detta arrangerar de även aktiviteter som exempelvis demonstrationer, föreläsningar, filmvisningar och Sveriges första och största veganska mässa. Den som vill engagera sig ideellt i organisationens arbete kan göra det genom att bland annat dela ut flygblad, hålla föredrag eller ta hand om djur som av någon anledning behöver nya hem. Djurrättsalliansen har även lokalgrupper i Stockholm, Göteborg och Malmö där nya aktiva alltid är välkomna (djurrattsalliansen.se).

På Djurrättsalliansens hemsida framgår inte vem som skriver och faktagranskar webbplatsens texter.

2.2 Tidigare forskning

I detta avsnitt går jag inledningsvis igenom den tidigare studie om argumentationsstrategier hos Djurens Rätt, som jag refererat till i inledningen (Alrup 2018). Metodiskt ansluter min studie till Alrups undersökning; i båda studierna kombineras argumentationsanalys efter Björnsson m.fl. (2009) med legitimeringsanalys efter bland andra Westberg (2016). Resultaten i Alrups undersökning jämförs också med resultaten i min undersökning.

Eftersom ämnet djurrättsorganisationers argumentationsstrategier inte verkar särskilt utforskat ur ett språkvetenskapligt perspektiv tar jag därefter upp ett urval nyare forskning, som handlar om argumentationsstrategier i andra typer av offentliga texter med ett opinionsbildande syfte.

2.2.1 Tidigare studier om djurrättsorganisationer argumentation

Som tidigare nämnts anknyter föreliggande studie metodiskt till en tidigare studie som specifikt handlar om den ideella organisationen Djurens Rätts argumentation: Malin Alrups *Välj vego. En argumentations- och legitimeringsanalytisk studie av Djurens Rätts webbtexter* (2018). Studien fokuserar på 3 webbtexter om djurrätt och djur i livsmedelsindustrin. Alrups syfte med uppsatsen är att undersöka vilka språkliga eller kommunikativa strategier som förekommer i Djurens Rätts webbtexter (2018:3). Alrup intresserar sig för de språkliga strategier som syftar till att dels väcka intresse hos mottagarna och dels till att påverka mottagarnas attityder.

För att uppnå sitt syfte kombinerar Alrup argumentationsanalys efter Björnsson m.fl. (2009) med legitimeringsanalys efter bland andra van Leeuwen och Wodak (1999) och Skoglund (2014). Alrup konstaterar att eftersom Djurens Rätt sprider kunskap om djurrätt genom attitydförändringar driver de sannolikt argumentation i sina webbtexter (2018:8). Därför undersöker Alrup vilka argumentationstyper som förekommer i Djurens Rätts texter. Alrup och jag använder samma argumentationstyper från Björnsson m.fl. (2009) i våra studier: orsaksargument, exempelargument, auktoritetsargument, konsekvensargument, regelargument och analogiargument (Alrup 2018:11f).

Huvudresultatet i Alrups studie visar att Djurens Rätt främst legitimerar sin argumentation mot köttkonsumtion genom argumentationsstrategier som hänvisar till

kunskap och fakta, det vill säga inte till läsarnas känslor. Hon konstaterar att texterna inte har några explicit utskrivna teser om varför köttkonsumtion ses som fel. En anledning till varför Djurens Rätt har valt att inte skriva ut teser i sina argumenterande texter kan enligt författaren vara att Djurens Rätt vill ”förmedla kunskap genom mer implicita argument än explicita uppmaningar” (Alrup 2018:25). Organisationens kommunikativa stil kännetecknas alltså mer av information och upplysning än av direkta uppmaningar eller kritik riktad mot en allmänhet som konsumerar animaliska produkter.

Den första texten som Alrup (a.a.) har undersökt heter ”Djur i livsmedelsindustrin”. I den texten menar författaren att flera av textens argument hade kunnat kategoriseras som auktoritetsargument, men på grund av avsaknaden av källhänvisningar kategoriserades de istället som exempelargument. I texten finns inga fotnoter eller andra källhänvisningar. Exempelargumenten syftar till att förmedla kunskap om de negativa effekterna av livsmedelsindustrin. Textens huvudsakliga syfte är att väcka läsarens intresse.

Den andra texten heter ”Djurvänlig konsumtion” och i denna text dominerar konsekvensargumenten. Argumenten är uppmanande och formulerade direkt till läsaren för att belysa de positiva konsekvenser som kommer med att konsumera djurvänligt. Texten fokuserar på konsekvenssambandet mellan konsumtionen av djurvänliga produkter och ett positivt resultat. Argumentationen lägger även fokus på de negativa konsekvenser som läsarens felaktiga val skulle ge.

I den tredje texten som heter ”Kor, kalvar och tjurar” hittar Alrup främst auktoritetsargument med fotnoter och många källhänvisningar. Texten innehåller även exempelargument och konsekvensargument. Exempelargumenten fokuserar på det negativa med mjölkindustrin. Det finns även regelargument i texten och dessa omfattar regler som bättre borde reglera djurhållningen. Alrup nämner att en del argumentstyper överlappar varandra i denna text. Alrup konstaterar även att textens huvudfokus är att upplysa läsaren, väcka dennes intresse och få denne att tänka om och avstå från att bidra till mjölkindustrin. Texten tar även upp konsekvenser av att stötta industrin.

2.2.2 Tidigare studier om argumentation och språklig legitimering i texter med påverkanssyfte

Nedan tar jag upp ett urval tidigare studier av relevans för min undersökning. Gemensamt för dessa studier är att de handlar om offentliga texter med ett påverkanssyfte och hur argumentationsstrategier anpassas efter olika typer av mottagare och situationskontexter.

I en kandidatuppsats från 2013 undersöker Rehnman (2013) hur en ideell organisation språkligt visar sig trovärdig och pålitlig inför sina tänkta mottagare. Rehnman (2013) har i sin studie inte undersökt legitimering eller gjort en argumentationsanalys, men studien behandlar ändå ämnet argumentation på många sätt. Rehnman diskuterar i sin uppsats hur trovärdighet för en ideell organisation byggs upp genom att denna visar sig pålitlig och har en hög nivå av expertis. I studien diskuteras även hur ”övertygande argument, korrekta exempel och relevanta exempel” är viktiga för trovärdigheten (Rehnman 2013:12). Den huvudsakliga slutsatsen i studien är alltså att trovärdigheten är central när frivilligorganisationer vill väcka mottagares engagemang (Rehnman 2013:11).

I min studie vill de två djurrättsorganisationerna väcka mottagarens intresse och påverka attityder, något som kan jämföras med begreppet trovärdighet i Rehnmans uppsats. Rehnman menar att det är av yttersta vikt att mottagaren är intresserad av ämnet för att denne ska ta till sig budskapet, och fastslår att det är viktigt för en ideell organisation att mottagaren berörs av ämnet. När det gäller strategier som engagerar mottagaren i den ideella organisationen använder sig Rehnman av begrepp som kan jämföras med begrepp från argumentation som används i min studie. *Igenkänning* och *konsekvensbeskrivning* (Rehnman 2013:12) kan jämföras med exempelargument respektive konsekvensargument från min studie.

I en avhandling om hur Folkhälsomyndigheten försöker påverka medborgare att minska sin tobakskonsumtion undersöks ”hur texternas föreställningar om rökare och tobaksavvänjning legitimeras i texter riktade till olika mottagargrupper” (Skoglund 2014:64). För att visa på kommunikativa strategier i texterna använder sig Skoglund av argumentationsanalys och legitimeringsanalys. Den nämnda studien har likheter med min på så sätt att även Skoglunds texter utgår från en outtalad tes, det vill säga en tes som ses som så självklar för verksamheten att den sällan eller aldrig uttalas explicit. Folkhälsomyndighetens argumentation blir begriplig mot att texterna svarar på en underförstådd varför-fråga (*Varför bör vi inte röka?*). Jag antar i min studie att även Djurrättsorganisationernas texter svarar mot en outtalad fråga: *Varför ska vi människor inte äta kött?*

Även i en avhandling från 2016 undersöks språklig legitimering. Westberg (2016) undersöker hur texter om föräldraskap från olika decennier försöker övertyga mottagarna om varför vi ska vara på särskilda sätt som föräldrar. Hans studie visar bland annat att auktoritetslegitimering, det vill säga hänvisningar till olika typer av auktoriteter, ofta har använts som legitimeringsstrategi för att övertyga föräldrar om varför de bör göra eller

bete sig på ett visst sätt. Westberg tar även upp legitimering genom återkommande berättelser i föräldralitteraturen som ett sätt att övertyga läsarna om att en viss form av föräldraskap är rätt. Denna språkliga strategi för att övertyga mottagarna om något kan jämföras med min analys av analogi- och exempelargumentation i djurrättsorganisationernas texter. Återkommande jämförelser mellan till exempel djurs och människors levnadsvillkor kan i djurrättstexterna ses som ett slags korta berättelser, som i likhet med berättelserna i föräldralitteraturen syftar till att väcka känslomässigt engagemang hos läsarna och att påverka läsarna i en viss riktning.

3 Teori och metod

Undersökningen bygger på argumentationsteori och mer specifikt gör jag en legitimeringsanalys. Det teoretiska och metodiska ramverket är, som tidigare nämnts, inspirerat av en tidigare studie (Alrup 2018), som jag även jämför mina resultat med. I detta avsnitt går jag igenom studiens centrala teoretiska begrepp och redogör för hur och vilka språkliga strategier eller argumentstyper jag undersöker i texterna från Djurens Rätt och Djurrättsalliansen.

3.1 Legitimering

Ordet *legitimering* har flera betydelser i svenskan, men här används det i betydelsen ”att bevisa eller styrka riktigheten eller rättmätigheten av något” (Svenska Akademiens ordbok, webbversion 2013). Legitimering i argumentation kan beskrivas som svaret på uttalade eller outtalade varför-frågor i en text, exempelvis varför man ska göra något på ett visst sätt (Skoglund 2014:64).

Enligt Westberg (2016:25) är legitimering en ”transformationstyp som reproducerar reglerande och rättfärdigande kunskaper om sociala praktiker”. Legitimering förverkligas på textnivå genom olika semiotiska handlingar som besvarar varför saker bör göras på ett visst sätt (jfr van Leeuwen & Wodak 1999)

I min studie ser jag legitimeringsstrategier som en del av argumentationsanalys efter Björnsson m.fl. (2009). Dock ska det understrykas att Björnsson m.fl. (2009) lägger vikt vid att värdera arguments hållbarhet, vilket inte står i fokus för min analys. Min analys fokuserar inte på att värdera enskilda arguments hållbarhet, utan istället läggs fokus på att kartlägga vilka argumentationsstrategier som används i texterna från Djurens Rätt och Djurrättsalliansen. I likhet med Alrup (2018) använder jag Björnssons modell i deskriptivt syfte för att beskriva olika argumentationstyper.

3.2 Argumentationsanalys

Enligt Nationalencyklopedins uppslagsverk (ne.se) är ett argument ”ett skäl som någon anger för att stödja eller säga emot ett påstående eller en uppfattning.” Hellspong (2013:20) definierar argumentation som ”en *dialog* kring en *öppen fråga* som för olika svar ger dem stöd mot *invändningar* för att *avgöra* vilket som är bäst”. Björnsson, Kihlbom och Ullholm (2009: 21f) företräder ett mer normativt synsätt på argumentation än Hellspong (2013) och skiljer mellan argumentation med hög och låg beviskraft. Att värdera argumentationens beviskraft står dock inte i fokus i min studie, utan jag ansluter till Hellspongs mer deskriptiva fokus i min argumentationsanalys.

I min studie har jag ändå valt att gå efter samma indelning av argumentstyper som Alrup (2018) gör i sin studie, det vill säga en indelning efter Björnsson m.fl. (2009). Detta för att mina resultat ska kunna jämföras med Alrups resultat. Björnsson m.fl. (2009:129) menar att det första man behöver ta reda på vid en argumentationsanalys är vilken tes, det vill säga åsikt, som författaren driver. Tesen är det som en text vill övertyga om och som argumenten försöker stödja. För att kunna förstå argumenten måste man alltså ha en uppfattning om tesen och premisserna. I den här studiens material finns en implicit tes som är övergripande för samtliga sex texter: ”Vi bör inte äta kött.”.

För att exemplifiera och tydliggöra de olika argumentstyperna har jag nedan använt mig av denna underförstådda tes tillsammans med egenkonstruerade argumentexempel. Beteckningarna *T* och *P* står för *tes* och *argument för tesen* enligt uppställningen i Björnsson m.fl. (2009). Samtliga fetstilade begrepp kommer även de från Björnsson m.fl. (2009). Jag anser att denna kategorisering av argumentstyper täcker de vanligaste formerna av argumentation och att den därför passar väl till studiens syfte. Jag har valt att i min argumentationsanalys slå ihop de två argumentationstyperna orsaksargument och konsekvensargument till en kategori. Nedan följer genomgången av de argumentstyper som undersöks i texterna från Djurens Rätt och Djurrättsalliansen.

3.2.1 Argumentstyper

Orsaksargument ”anger antingen orsaken till eller verkan av en företeelse som argument för företeelsens existens” (Björnsson m.fl. 2009:104). För att ett argument ska kategoriseras som ett orsaksargument krävs en orsak-verkan-relation. Ibland men inte alltid är relationen utskrivet genom ett kausalt sambandsord (som till exempel ”eftersom” i exemplet nedan).

- T* Vi bör inte äta kött.
- P* Djuren drabbas ofta av benskador under transporten till slakteriet eftersom de hanteras ovarsamt.

Nästa argumentkategori kallas **konsekvensargument**. Deras funktion är att ”ge stöd för att påbjuda eller förbjuda en handling utifrån om handlingens effekter är bra eller dåliga” (Björnsson m.fl. 2009:110). Argumentationen handlar om att påvisa positiva eller negativa konsekvenser av en handling och på så sätt förbjuda eller påbjuda handlingen. Ett konsekvensarguments hållbarhet och relevans gäller dels hur sannolikt sambandet mellan handling och konsekvens är och dels hur positiva eller negativa konsekvenserna är. Konsekvensargument kan ses som ett omvänt orsaksargument, och i min analys har jag valt att slå samman dessa språkliga strategier eftersom de påminner mycket om varandra och kan vara svåra att separera i autentiska textexempel. Ett fiktivt exempel visas nedan.

- T* Vi bör inte äta kött.
- P* Eftersom djur ofta hanteras ovarsamt på väg till slakteriet (**orsak**) drabbas de ofta av benskador (**konsekvens**).

Exempelargument är enskilda exempel som styrker generella förhållanden eller generaliserande påståenden (Björnsson m.fl. 2009:106). Dessa argument lyfter fram händelser eller beteenden som styrker tesen. För att argumentationen ska vara hållbar och relevant måste det finnas belägg för exemplet och att det är ett välfungerande exempel på det som sägs i tesen. För att ett exempelargument för en generalisering ska kunna bevisas krävs det oftast fler än enstaka exempel, även om ett enda exempel i vissa fall kan räcka långt (Björnsson m.fl. 2009:106). Exempel:

- T* Vi bör inte äta kött.
- P* Djur som ätit foder med köttprotein kan drabbas av galna-ko-sjukan. Flera exempel på att smittan kan spridas till människor har rapporterats från England.

Auktoritetsargument innebär att man hänvisar till en expert eller annan form av auktoritet för att styrka en tes (Björnsson m.fl. 2009:107). För att auktoritetsargumentet ska vara hållbart och relevant gäller det att auktoriteten har sagt det som hen påstått ha sagt och att hen är tillförlitlig inom det ämne hen uttalat sig i. I min studie har jag dock

valt att inte spekulera i auktoritetsargumentens hållbarhet, utan jag fokuserar i första hand på vilka typer av auktoriteter som djurrättsorganisationerna hänvisar till i sin argumentation. Ett exempel på auktoritetsargument visas nedan:

T Vi bör inte äta kött.

P Forskning visar att djur har förhöjda kortisolnivåer innan slakt.

Nästa kategori kallas **analogiargument** och de innebär att ”göra jämförelser med eller liknelser från ett sammanhang för att visa att detsamma kan förväntas i ett annat sammanhang” (Björnsson m.fl. 2009:108). Argumentationens hållbarhet och relevans beror på om det finns anledning att tro på att den jämförda händelsen verkligen har ägt rum och om de jämförda händelserna i själva verket är lika varandra på ett väsentligt sätt. Språkligt kan ett analogiargument signaleras genom att det innehåller ett explicit utskrivet jämförelseord (ord och uttryck som till exempel ”som”, ”i likhet med”, ”liksom” och liknande jämförelsekonstruktioner), men jämförelsen kan även vara underförstådd. I exemplet nedan finns en utskriven jämförelsekonstruktion (i likhet med):

T Vi bör inte äta kött.

P I likhet med små barn skriker många djur när de känner smärta.

Den sista argumentskategorin som undersöks är **regelargument**. Argumentation genom regelargument handlar om att en handling antingen trotsar eller överensstämmer med en regel, som talar om vad vi måste eller inte får göra (Björnsson m.fl. 2009:110). Ett regelargumentets hållbarhet och relevans beror på om handlingen omfattas av regeln och om regeln är rimlig i sammanhanget. Exempel:

T Vi bör inte äta kött.

P I lagen står det att djuren måste ha tillgång till friskt vatten under och efter transporten, men kontroller görs sällan och rutinerna sköts dåligt av slakterierna.

3.3 Metodkritik

En svårighet med indelningen i argumentstyperna ovan ligger i att vissa argumentstyper kan överlappa varandra. Jag har valt att inte dubbelkategorisera argumentstyperna, utan istället utgått från vilken tolkning som varit mest rimlig mot bakgrund av textsammanhanget. Det ska understrykas att analysen bygger på min individuella tolkning av materialet, och texter kan förstås tolkas på olika sätt av läsare med olika förkunskaper

och erfarenheter. Vidare ska det understrykas att studien bygger på ett begränsat material. Det går därför inte att dra några generella slutsatser om de båda djurrättsorganisationernas argumentation utifrån studiens resultat. För att stärka studiens tillförlitlighet jämförs resultaten från den med en tidigare studie med ett liknande metodupplägg och liknande material (Alrup 2018). För att kunna synliggöra likheter och skillnader i de båda djurrättsorganisationernas argumentation har jag kombinerat den kvalitativa metoden med en kvantitativ uträkning av fördelning av olika argumentstyper i texterna från Djurens Rätt och Djurrättsalliansen. Kombinationen av kvalitativt och kvantitativt tillvägagångssätt kan också styrka studiens tillförlitlighet.

I texterna följs en del av analogiargumenten, orsaks- och konsekvensargumenten, exempelargumenten och regelargumenten av fotnoter. Dock tycker jag att de i första hand belyser jämförelser, orsak-verkan, exempel och regler och därför tog jag beslutet att inte kategorisera dem som auktoritetsargument, trots fotnoterna.

4 Material

I avsnitten nedan ges en översikt av materialet från Djurens Rätt och Djurrättsalliansen.

4.1 Materialöversikt

Djurens Rätt och Djurrättsalliansen har varsin webbplats där de publicerar längre texter för att upplysa, undervisa och påverka allmänheten. Texterna handlar om exempelvis djur i livsmedelsindustrin, djur i pälsindustrin, djurförsök och djurparker. På webbplatserna finns dessutom information om hur man kan bli aktiv, engagera sig och stödja organisationerna på olika sätt. På Djurens Rätts webbplats står det även hur man går tillväga för att bli medlem.

Till min studie har jag valt ut tre texter från Djurens Rätts webbplats och tre texter från Djurrättsalliansens webbplats. Jag har valt att analysera texter som fokuserar på djur i livsmedelsindustrin eftersom ”Livsmedelsindustrin är det område där flest antal djur förtrycks, utnyttjas och dödas.” (djurrättsalliansen.se). Texterna jag använder i min studie handlar om grisar, kycklingar och fiskar. Både Djurens Rätt och Djurrättsalliansen vill synliggöra djurens situation och påverka mottagarnas attityder och därför anser jag att dessa texter är goda exempel på argumenterade kommunikation från de båda organisationerna. Jag har valt texter om tre olika djurslag för att kunna jämföra dem med varandra.

Djurens Rätts text om fiskar innehåller även ett stycke om andra vattenlevande djur. Djurrättsalliansens text handlar endast om fiskar och för att kunna jämföra texterna på bästa sätt har jag valt att stryka stycket om andra vattenlevande djur från Djurens Rätts text. Varken Djurens Rätt eller Djurrättsalliansen har bilder till sina texter om fiskar, men Djurrättsalliansen har en länk till en video de kallar ”Fiskfabriken”. Videon visar organisationens dokumentation från svenska fiskfabriker.

Till sin text om grisar har Djurens Rätt en bild på fyra grisar som står tätt tillsammans. Djurrättsalliansen har två bilder till sin text: en på tre grisar ute i gräset och en på två grisar som ligger i ett gyttebad. I slutet av sin text hänvisar Djurens Rätt till fördjupningsmaterial om livsmedelsindustrin för den som är intresserad av mer information.

Djurens Rätts text om kycklingar innehåller inga bilder, men även här hänvisar de till fördjupningsmaterial om livsmedelsindustrin i slutet av texten. I Djurrättsalliansens text finns en bild på tusentals kycklingar i en inomhusanläggning och i slutet av texten två stycken videofilmer som heter ”Kycklingfabriken” och ”Djurrättsalliansen visar kycklingarnas verklighet”.

För att avgränsa analysen har jag valt att inte inkludera bilder, videor eller länkade fördjupningsmaterial i min studie. Texterna finns att läsa i sin helhet som bilagor i slutet av uppsatsen (se bilaga A–F).

Nedan följer en tabell som tydliggör texternas omfång räknat i antal ord.

Tabell 1. Materialöversikt

<i>Djurslag och organisation</i>	<i>Antal ord</i>
Fiskar (Djurens Rätt)	460
Fiskar (Djurrättsalliansen)	237
Grisar (Djurens Rätt)	683
Grisar (Djurrättsalliansen)	317
Kycklingar (Djurens Rätt)	444
Kycklingar (Djurrättsalliansen)	269

Totalt omfattar materialet 2 410 ord. Texterna från Djurens Rätt omfattar 1 587 ord och texterna från Djurrättsalliansen 823 ord.

4.2 Materialkritik

Det finns skillnader mellan omfånget i ord mellan Djurens Rätts och Djurrättsalliansens texter. Trots det har jag valt just detta material eftersom jag ville analysera och jämföra texter som handlar om just grisar, fiskar och kycklingar. Skillnaden i omfång mellan materialet från Djurens Rätt och materialet från Djurrättsalliansen har jag försökt överbrygga genom att kombinera min kvalitativa analys av argumentationsstrategier med en procentuell uträkning av andelen argumentstyper i respektive material.

5 Analys

I det här avsnittet redogör jag för resultaten av mitt analysarbete. Först presenterar jag resultaten från de båda djurrättsorganisationernas texter och därefter går jag igenom likheter och skillnader i deras argumentation och mellan de olika djurarterna. Avslutningsvis redovisas en kvantitativ översikt av de olika argumentationstypernas fördelning i respektive organisations texter.

Med källhänvisningar avses fotnoter i form av siffror som leder till en lista med källor i slutet av varje analyserad text. De källhänvisningar i form av siffror som visas till vissa citat ut materialet är alltså inte mina egna utan ingår i de undersökta texterna.

5.1 Djurens Rätts argumentationsstrategier

Nedan följer min analys av texterna från Djurens Rätt. Analysen är indelad efter de tre olika texter som undersöks.

5.1.1 Fiskar

I Djurens Rätts text om fiskar dominerar orsaks- och konsekvensargumenten. Det finns tre stora separata stycken som utgörs av dessa argument. Det första stycket handlar om fiskodlingar och hur fiskkött från odlade fiskar blir vanligare på grund av att haven blir allt mer utfiskade. Dock bidrar fiskodlingar till utfisket eftersom de flesta odlade fiskar får foder som delvis är gjort av viltfångade fiskar. Exempel från texten:

(1) En orsak till att detta blir vanligare är att haven blir allt mer utfiskade.

Det andra stycket handlar om hur fiskar avlivas och hur kvävning förmodligen är det vanligaste tillvägagångssättet. Exempel:

- (2) Eftersom fiskarna är vilda djur omfattas de inte av djurskyddslagen och de krav som gäller för andra djur vid slakt och avlivning.

Det tredje stycket handlar även det om fiskar i odlingar, med fokus på trängsel och sysslolöshet samt hur slakten går till. Exempel:

- (3) Eftersom bedövningsmetoden är ineffektiv är det inte ovanligt att detta sker när fiskarna är vid fullt medvetande, något som strider mot djurskyddslagen.

Texten innehåller ett flertal auktoritetsargument som samtliga efterföljs av källhänvisningar i form av siffror, vilket gör dem tilltydliga auktoritetsargument:

- (4) Det är numera välkänt att fiskar kan känna smärta och lida (5, 6, 7).
- (5) Omkring 200 000 ton fiskar dödas varje år i det svenska yrkesmässiga fisket (1). Det motsvarar flera miljarder individer (2).
- (6) Forskare har sett att andelen fiskar som uppvisar livstecken efter bedövningen, i avblodningens senare del, kan vara så stor som en femtedel (16).

Referenser till exempel nummer 4 är två artiklar från den internationella tidningen *Applied Animal Behaviour Science* från 2003 respektive 2004 samt en artikel från 2001 som heter *Evolution of pain*. Exempel nummer 5 har referenser till Sveriges officiella statistik från 2017. Referensen till exempel nummer 6 är en rapport till Jordbruksverket från 2016. Totalt finns det 17 stycken källhänvisningar i texten.

Texten innehåller tre analogiargument:

- (7) Ändå behandlas fiskar ofta som om de var känslolösa ting.
- (8) Det råder inga tvivel om att när en krok tränger in i munnen eller svalget så är det plågsamt även för en fisk.
- (9) Fiskar som föds upp för slakt räknas i vikt och inte som individer, men uppskattningsvis rör det sig om mellan fem och tio miljoner fiskar om året i Sverige.

I exempel nummer 7 jämförs fiskar med känslolösa ting vilket är en explicit jämförelse. Jämförelsen mellan fiskar och andra djur i argument nummer 8 är implicit. I exempel nummer 9 benämns fiskarna som ”individer” vilket är en implicit jämförelse mellan fiskar och människor.

I Djurens Rätts text om fiskar finns inga regelargument och exempelargument.

5.1.2 Grisar

I texten om grisar finns långa stycken med exempelargument. Under rubriken ”Trängsel och tristess” exemplifierar texten hur smågrisarnas avvänjning går till och hur deras uppväxt fram till slakten ser ut. Exempel:

- (10) Miljön är mycket ensidig och stimulansfattig, och grisarna har ingenting att sysselsätta sig med.

I en annan av meningarna som jag kategoriserat som exempelargument finns en implicit analogi mellan grisar och människor. Djurens Rätt använder ordvalet ”mamman” när de beskriver hur smågrisarna skiljs från suggan.

Det finns ytterligare två längre stycken med exempelargument. Det ena exemplifierar hur kastreringen går till och vad galtluktt innebär. Exempel:

- (11) Kirurgisk kastrering med bedövning innebär mindre lidande än utan bedövning, men kastreringen innebär alltid en stressande hantering av grisarna.
- (12) Anledningen till att grisarna kastreras är att de som äter griskött ska slippa så kallad galtluktt, som är en obehaglig luktt och smak hos köttet från en del okastrerade hangrisar.

Det andra stycket exemplifierar hur bedövningen och dödandet på slakterierna går till. Exempel:

- (13) Grisarna drivs in i en hisskorg som sänks ner i ett schakt med koldioxid för att de ska förlora medvetandet.

Det finns även en hel del analogiargument i texten. Texten gör jämförelser mellan grisar som lever utomhus under naturliga förhållanden och grisar i livsmedelsindustrin:

- (14) Grisar som lever utomhus under naturliga förhållanden ägnar ungefär 50 procent av dagen åt att böka och beta. Bland grisarna i livsmedelsindustrin får de allra flesta aldrig komma ut.

Det görs också en jämförelse mellan grisar i andra länder och grisar i Sverige:

- (15) I många andra länder klipps svansarna av på de nyfödda grisarna för att förhindra detta, men i Sverige är det förbjudet.

Textens sista stycke som handlar om ekologisk grisuppfödning jämför mellan KRAV-godkända grisar och EU- ekologiska grisar. Exempel:

- (16) För båda gäller att djuren ska få ekologiskt foder, det vill säga fritt från konstgödsel och besprutning, och att de ska få utevistelse.

I textens inledande stycke finns ett auktoritetsargument som bygger på sifferuppgifter. Det efterföljs av en fotnot som refererar till källan Sveriges officiella statistik för animalieproduktion från 2018.

- (17) År 2017 slaktades 2 576 290 grisar i Sverige.¹

Under rubriken ”Liggsår, magsår och avbitna svansar” finns ett stycke med fler auktoritetsargument. I exemplet nedan finns källan utskrivna i löptexten:

- (18) Enligt en svensk studie från 2008 hade hela tolv procent av de slaktade grisarna fullt utvecklade, smärtsamma magsår, och över 50 % hade någon påverkan på magsäcken.¹⁰

Exempel nummer 18 efterföljs av en fotnot som refererar till Livsmedelsverket 2010. Samtliga auktoritetsargument efterföljs av fotnoter vilket gör dem till tydliga auktoritetsargument. I texten finns totalt 17 stycken fotnoter.

Texten har två regelargument:

- (19) Kastrering utan bedövning förbjöds i Sverige 1 januari 2016.

- (20) Men medan KRAV:s regler kräver utevistelse i gräsbevuxna hagar under sommaren, räcker det att de EU-ekologiska grisarna får komma ut i en mindre rastgård med betongunderlag i anslutning till stallet.

Exempel nummer 20 hänvisar till KRAV-regler från 2018 och till förordningar om tillämpning för ekologisk produktion.

I texten finns inga orsaks- och konsekvensargument.

5.1.3 Kycklingar

I Djurens Rätts text om kycklingar inleds argumentationen med ett analogiargument som jämför kycklingar med andra djurslag:

- (21) Fler kycklingar än något annat djurslag föds upp och dödas för kött.

I texten finns två analogiargument som genom ordval implicit jämför kycklingarna med människor. Orden ”mamma”, ”individer” och ”föräldrar” brukar oftast användas om människor.

- (22) Kycklingarna kläcks in maskiner och får aldrig träffa sin mamma eller andra vuxna individer.

- (23) Ett annat allvarligt problem inom kycklingindustrin är att avelsdjuren, alltså slaktkycklingarnas föräldrar, får gå hungriga.

Det sista stycket som handlar om ekologisk produktion jämför ekologiska kycklingar med konventionellt uppfödda kycklingar. Exempel:

- (24) De får därmed leva ungefär dubbelt så länge som i konventionell uppfödning och anses ha bättre hälsa.

I texten finns även ett antal auktoritetsargument som samtliga efterföljs av fotnoter:

- (25) I Sverige dödades 100 024 600 kycklingar år 2017.⁽¹⁾

- (26) Enligt en svensk studie från 2007 hade runt 88 procent av kycklingarna en försämrad

rörelseförmåga.⁽⁴⁾

- (27) Omkring 200 000 kycklingar dör under transport i Sverige varje år. Under 2016 dog 220 785 kycklingar i samband med transport till slakterier.⁽⁷⁾

Exempel nummer 25 refererar till källan Sveriges officiella statistik för animalieproduktion från 2018. Referensen till exempel nummer 26 är Statens Jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om fjäderfåhållning inom lantbruket m.m. från 2017. Exempel nummer 27 refererar till Livsmedelsverket 2017. I hela texten finns totalt 13 stycken fotnoter.

Hela texten under rubriken ”Kycklingslakt” består av exempelargument. Texten exemplifierar hur kycklingarna bedövas och dödas på slakteriet. Exempel:

- (28) Vid elbedövning hängs kycklingarna upp och ned i fötterna vid fullt medvetande.

Texten innehåller även ett antal orsaks- och konsekvensargument under rubriken ”Kycklingarna betalar priset för tillväxten”. Texten tar upp konsekvenserna av den tillväxtinriktade aveln och förklarar att de flesta kycklingar har någon form av rörelsestörning på grund av sina tunga kroppar och levnadsförhållanden. Exempel:

- (29) Många kycklingar får benproblem orsakade bland annat av den tillväxtinriktade aveln. De växer så snabbt att de får ont.

Djurens Rätts text om kycklingar innehåller inga regelargument.

5.2 Djurrättsalliansens argumentationsstrategier

Nedan följer min analys av texterna från Djurrättsalliansen. Analysen är indelad efter de tre olika texter som undersöks.

5.2.1 Fiskar

Argumenten är förhållandevis få och ganska jämnt fördelade i Djurrättsalliansens text om fiskar.

I texten finns några otydliga auktoritetsargument som saknar referenser. Det första argumentet påstår att forskning visar något och de övriga bygger på sifferuppgifter:

- (30) Forskning har slagit fast att fiskar, precis som andra djur, är smärta och kan känna smärta

och rädsla.

- (31) Varje år fångas uppskattningsvis 19 miljarder vilda fiskar i svenska vatten. Av dessa används 14 miljarder fiskar som djurfoder. 5 miljarder äts direkt av oss människor.

Exempel nummer 30 jämför visserligen fiskar med andra djur, men eftersom argumentet bygger på vad forskning visar har jag valt att ändå kategorisera det som ett auktoritetsargument.

Det finns två tydliga fokus hos analogiargumenten i texten. Dels görs jämförelser mellan fiskar, människor och andra djur och dels mellan vilda fiskar och fiskar i fångenskap. Exempel:

- (32) Det finns många fördomar mot fiskar – som att de är dumma och inte har samma känslor som andra djur.
- (33) Livet för en fisk i bassäng eller bur är stimulansfattigt, oföränderligt och stressigt.

Jämförelsen i exempel nummer 32 är explicit. I exempel nummer 33 görs en implicit jämförelse mellan vilda fiskar och fiskar i fångenskap.

Det finns ett orsaks- och konsekvensargument i texten:

- (34) Eftersom de fångade fiskarna ofta är små, går det åt enormt många för att föda en enda odlad fisk.

Texten innehåller även ett exempelargument som exemplifierar hur livet för vilda laxfiskar ser ut:

- (35) Vilda laxfiskar exempelvis lever till största delen ensamma och har stort behov av utrymme.

Det finns inga regelargument i texten om fiskar. Texten saknar även källhänvisningar.

5.2.2 Grisar

I Djurrättsalliansens text om grisar dominerar analogiargumenten. De flesta analogier som görs är underförstådda jämförelser med människan. Exempel:

- (36) Grisar drömmer när de sover.
- (37) Grisar kommunicerar också med ansiktsuttryck och kroppsspråk.
- (38) Grisar har ett rikt socialt liv med livslånga relationer till sina familjemedlemmar.

En explicit analogi är den mellan grisen och hunden:

- (39) De anses vara smartare än hundar, och de är minst lika lättlärd, lojala och tillgivna.
- (40) Grisar har minst tjugo olika läten med olika betydelser, från ”jag tycker om dig” till ”jag är hungrig”, eller det hundlika varningsskallet.
- (41) Grisars främsta sinne är luktsinnet – liksom hundar lever de i en värld av dofter.

Texten gör även jämförelser mellan grisar och andra hovdjur samt grisar och vildsvin:

- (42) Grisar är det enda hovdjuret som bygger bo.
- (43) Vildsvin kan resa ragg och kommunicera med svansen och öronen, något som knappt är möjligt för de grisar där aveln lett till gles päls, hängande öron och ihoprullad svans.

Den andra dominerande argumentationsstrategin i texten är exempelargumenten. I början av texten ges exempel på hur kultingarnas liv ser ut:

- (44) De lever instängda i små boxar och det finns ingenting för dem att sysselsätta sig med – förutom att ligga ner, slåss med varandra (vilket många gör ofta och mycket på grund av stress, trängsel och tristess) och vänta på nästa mål mat.

Texten ger även exempel på hur grisars bon ser ut och vilka olika läten de kommunicerar med:

- (45) Vilobon till nattsömnerna, och grisionsbon till ungarna.
- (46) De skäller för att varna och grymtar för att hålla kontakt med flocken.

Exempel nummer 46 skulle också kunna tolkas som ett underförstått analogiargument, men eftersom det ger exempel på grisars olika läten har jag ändå valt att kategorisera det som ett exempelargument.

I texten finns varken auktoritetsargument, orsaks- och konsekvensargument eller regelargument. Texten innehåller heller inga källhänvisningar.

5.2.3 Kycklingar

Djurättsalliansens text om kycklingar inleds med analogiargument som jämför kycklingar dels med fågelungar och dels med fullvuxna hönor:

(47) Men kycklingen är också ett djur – en liten fågelunge.

(48) Inom kycklingindustrin dödas kycklingarna när de är bara fem veckor gamla, men de är då redan större än en fullvuxen höna på grund av att deras kroppar är avlade att växa fort.

I textens andra stycke görs jämförelser mellan kycklingar som lever på sommaren och kycklingar som lever på vintern:

(49) Att ekologiska kycklingar får komma ut på sommaren hjälper inte de kycklingar som lever sina korta liv på vintern.

Det finns även ett analogiargument som jämför fabrikskycklingen med vuxna vilda hönor:

(50) Vid fem veckors ålder väger fabrikskycklingen nästan dubbelt så mycket som sin vuxna vilda släkting.

Textens sista analogiargument gör genom ordvalet ”små barn”; jämförelsen bygger på en implicit koppling mellan kycklingar och människor:

(51) När kycklingarna är fem veckor gamla är de fortfarande små barn, men det är då de anses vara redo för slakt.

Texten innehåller två otydliga auktoritetsargument som saknar referenser. Jag har valt att ändå kategorisera dem som auktoritetsargument eftersom de bygger på sifferuppgifter:

(52) Över 200 000 kycklingar transporteras dagligen till slakt i Sverige.

(53) 2017 dödades över 100 miljoner kycklingar i Sverige.

Textens exempelargument tydliggör kycklingarnas levnadsförhållanden och ger exempel på hur transporten till slakteriet ser ut. Exempel:

(54) De är sedan instängda i kycklingfabriker hela livet, med få saker att upptäcka och sysselsätta sig med.

(55) I transportlådorna sitter kycklingarna så trångt att de knappt kan röra sig.

De orsaks- och konsekvensargument som finns i texten handlar om trängselns och avelns konsekvenser och hur många kycklingar blir sjuka under sina korta liv. Exempel:

(56) För att få fram mest mängd kött på kortast möjliga tid har de avlats för att växa snabbt. Men skelettet hinner inte med i den snabba tillväxten.

Texten innehåller ett regelargument:

(57) Det får hållas 25 kycklingar per kvadratmeter enligt svensk lagstiftning.

Utöver den vaga hänvisningen till svensk lagstiftning i exempel 57 saknar Djurrättsalliansens text om kycklingar källhänvisningar.

5.3 Jämförande resultatsammanfattning

I tabell 2 nedan redovisas hur de olika argumentationsstrategierna procentuellt sett är fördelade i texterna från respektive organisation. Därefter följer en jämförande sammanfattning av de olika argumentstyper som används i respektive organisations text.

Tabell 2. Översikt fördelning argumentationsstrategier

<i>Argumentationstyp</i>	<i>Djurens Rätt (3 texter)</i>	<i>Djurrättsalliansen (3 texter)</i>
Orsaks- och konsekvensargument	23 % (20)	12 % (6)
Exempelargument	37 % (32)	21 % (11)
Auktoritetsargument	14 % (12)	12 % (6)
Analogiargument	24 % (21)	53 % (27)
Regelargument	2 % (2)	2 % (1)
Totalt	100 % (87)	100 % (51)

5.3.1 Likheter och skillnader i Djurens Rätts och Djurrättsalliansens argumentation

Hos både Djurens Rätt och Djurrättsalliansen förekommer analogiargument där djuren jämförs med människor, dock främst hos Djurrättsalliansen där över hälften (53 procent) av argumenten utgörs av analogiargument. En stor del av Djurrättsalliansens text om grisar består av analogiargument, som underförstått jämför grisen med människan. I texterna om kycklingar använder sig båda organisationerna av ordval för att belysa likheter mellan kycklingar och människor, exempelvis ”små barn” och ”föräldrar”. När det gäller fiskar är jämförelserna med människor inte lika vanligt förekommande, även om Djurrättsalliansen är den organisation som tydligast uttrycker denna analogi. Grisar och kycklingar brukar ses som intelligentare djur som det är enklare att sympatisera med medan fiskar, som Djurrättsalliansen uttrycker det, ses som dumma och tros sakna samma känslor som andra djur. Därför kan det vara mer kontroversiellt att jämföra just fiskar med människor.

En annan sak som Djurens Rätt och Djurrättsalliansen har gemensamt är att jämförelserna mellan djuren och människor oftast är implicita, det vill säga inte skrivs ut explicit genom jämförelseuttryck som till exempel ”i likhet med”. Orsaken till detta kan eventuellt vara att det i vårt samhälle kan ses som kontroversiellt att jämföra djur med människor. Ordval som ”mamma”, ”föräldrar” och ”individer” brukar ju vara ord som vi i allmänt språkbruk oftast bara använder när vi benämner människor (jfr SAOB webbversion 2019).

När det gäller orsaks- och konsekvensargumenten använder varken Djurens Rätt eller Djurrättsalliansen dessa i sina texter om grisar. I texterna om kycklingar förekommer i stort sett lika många orsaks- och konsekvensargument hos båda organisationerna. Både

Djurens Rätt och Djurrättsalliansen tar upp orsaker till och konsekvenser av aveln och kycklingarnas levnadsförhållanden. När det gäller texterna om fiskar är det stor skillnad på mängden orsaks- och konsekvensargument beroende på vilken organisation man fokuserar på. Djurens Rätt har långa stycken med dessa argument medan Djurrättsalliansen bara har ett enda. Båda organisationerna tar dock upp ämnet fiskodlingar och hur odlade fiskar får foder som är gjort av fångade fiskar. Utöver detta fokuserar Djurens Rätt även på avlivningen och fiskarnas levnadsvillkor.

I både Djurens Rätts och Djurrättsalliansens texter förekommer ett flertal exempelargument, främst i texterna om grisar. Djurens Rätt fokuserar i första hand på hur kastreringen av grisarna går till och på bedövningen och dödandet på slakterierna. Båda organisationerna ger exempel på hur kultingarnas liv och uppväxt fram till slakten ser ut. Djurrättsalliansen är ensamma om att exemplifiera hur grisars bon ser ut och vilka läten de använder för att kommunicera. Djurrättsalliansens exempelargumentation har stora likheter med samma organisations analogiargumentation; genom både analogiargument- och exempelargument görs jämförelser mellan grisar och människor.

Både Djurens Rätt och Djurrättsalliansen har få regelargument i sina texter. Totalt har Djurens Rätt två stycken regelargument och Djurrättsalliansen har ett. Regelargumenten hänvisar till svensk lagstiftning och till KRAV-regler. Ett av Djurens Rätts två regelargument har fotnoter, men det andra samt Djurrättsalliansens enda regelargument saknar referenser.

Den största skillnaden mellan Djurens Rätts och Djurrättsalliansens texter är att Djurrättsalliansens helt saknar källhänvisningar. I Djurens Rätts texter om fiskar och grisar finns totalt 17 stycken fotnoter vardera och texten om kycklingar har totalt 13 stycken fotnoter. I Djurrättsalliansens texter finns auktoritetsargument, men eftersom de saknar källhänvisningar kan läsaren inte kontrollera om uppgifterna stämmer.

5.3.2 Likheter och skillnader i argumentation mellan olika djurarter

Analogiargument förekommer i texterna om samtliga djurarter. Det finns även många likheter när det gäller *vilka* analogier som används. Hos alla djurarter görs jämförelser mellan dem och människor samt mellan livet i det vilda och livet i fångenskap. I texterna om fiskar och grisar görs även jämförelser med andra djur, och hos grisar och kycklingar görs jämförelser mellan ekologiskt och konventionellt uppfödda djur. Men även om analogiargumenten finns hos samtliga djurslag förekommer de i mindre antal hos fiskar än hos grisar och kycklingar. Anledningen till detta kan, som redan nämnts i avsnitt 5.3.1,

vara att det ses som mer kontroversiellt att göra jämförelser mellan fiskar och exempelvis människor.

I texterna om grisar finns, som även detta nämnts i avsnitt 5.3.1, många exempelargument. Även texterna om kycklingar innehåller ett flertal exempelargument som exemplifierar kycklingarnas levnadsförhållanden, transporten till slakteriet och hur bedövningen och slakten går till. I texterna om fiskar finns däremot endast ett exempelargument som ger exempel på hur livet för vilda laxfiskar ser ut.

I samtliga texter om alla djurarter finns auktoritetsargument som bygger på sifferuppgifter, exempelvis ”19 miljarder vilda fiskar”, ”2 576 290 grisar” och ”100 miljoner kycklingar”. I auktoritetsargumenten hos samtliga djurarter förekommer även fraser som ”enligt en svensk studie” och ”forskning har slagit fast”.

6 Diskussion

Syftet med studien var att undersöka hur djurrättsorganisationerna Djurens Rätt och Djurrättsalliansen i webbtexter riktade till allmänheten försöker påverka mottagare att konsumera djurvänligt. Sammanfattningsvis visar undersökningen att organisationernas språkliga argumentation mot animaliska livsmedel har många likheter. Båda organisationerna använder sig exempelvis av jämförelser mellan djur och människor och mellan vilda och tama djur för att påverka mottagarna att sluta konsumera animaliska livsmedel. Båda organisationerna hänvisar också till olika typer av auktoriteter för att legitimera den i texterna aldrig explicit uttalade tesen att köttkonsumtion är fel. Djurens Rätt använder sig dock oftare än Djurrättsalliansen av orsaks- och konsekvensargument för att till exempel lyfta fram samband mellan djurkonsumtion och negativ klimatpåverkan.

En skillnad mellan organisationerna är också att den nyare Djurrättsalliansen hänvisar till vagare källor i sin auktoritetsargumentation än den mer etablerade organisationen Djurens Rätt. Djurens Rätt hänvisar oftare till vetenskaplig forskning. Organisationen anger oftast sina källor genom fotnoter, så att läsarna själva ges möjlighet att kontrollera källorna. På så sätt ger Djurens Rätts argumentation intryck av att i högre utsträckning än Djurrättsalliansens vara baserad på fakta.

Djurrättsalliansen verkar lägga större vikt vid en mer känslobaserad argumentation. Ett tecken på detta är att denna organisations webbtexter har en högre andel känsloladdade analogiargument än texterna från Djurens Rätt, och vissa av jämförelserna kan möjligen

ses som mer kontroversiella än de som används av Djurens Rätt (exempelvis jämförelsen mellan hundars och grisars intelligens).

På frågan om argumentationen skiljer sig åt beroende på vilka djurslag texterna handlar om är svaret, som tidigare nämnts i avsnitt 5.3.2, att det framförallt syns en skillnad mellan texterna om landlevande och vattenlevande djur. Analogi- och exempelargument som syftar till att väcka läsarnas sympati för ett visst djur, är vanligare i texterna om grisar och kycklingar. I texterna om fiskar används främst orsaks- och konsekvensargumentation, och då som ett sätt att upplysa om hur fiskindustrin påverkar havsklimatet negativt. De exempel- och analogiargument som förekommer i texterna om fiskar handlar mest om att illustrera hur fiskindustriernas fiskar lever i förhållande till vilda fiskar.

I Alrups (2018) studie framkommer att Djurens Rätt inte explicit skriver ut tesen att köttkonsumtion är fel, precis som resultaten från min studie också visar. Alrup menar att Djurens Rätts texter ger intryck av att vara faktaorienterade snarare än känslorienterade, något som även framkommer i min studie. Mina resultat visar dock att Djurens Rätt använder sig av fotnoter och källhänvisningar i större utsträckning än vad som framläggs i Alrups studie. Alrup menar att Djurens Rätt använder sig av många källhänvisningar i texten ”Kor, kalvar och tjuvar”, men att de saknas i de övriga två texterna. I min studie förekommer tydliga källhänvisningar i samtliga tre texter från Djurens Rätt.

En tydlig skillnad mellan min och Alrups studie är att Alrup kommer fram till att Djurens Rätt inte använder sig av analogiargumentation. I de tre texter jag har analyserat förekommer många analogiargument där Djurens Rätt jämför de olika djurslagen med bland annat människor och hundar. Denna förändring kan möjligen tyda på att Djurens Rätt sedan Alrups studie gjordes 2018 har inspirerats av den yngre organisationen Djurrättsalliansens sätt att argumentera. Inslagen av analogiargument tyder på att båda organisationerna använder sig av språkliga strategier som vädjar till mottagarnas känslor, något som också är vanligt förekommande hos andra svenska, ideella organisationer (jfr Rehnman 2013:27).

En avgränsning i både min och Alrups undersökningar är att vi enbart har undersökt språkliga argumentationsstrategier. Ett förslag på fortsatt forskning är därför att undersöka hur djurrättsorganisationer kombinerar språkliga och icke-verbala resurser – exempelvis bilder på djur i olika situationer – i syfte att påverka medborgares konsumtion av animaliska livsmedel. I en sådan studie skulle man kunna tillämpa legitimeringsanalys på multimodala texter efter t.ex. van Leeuwen & Wodak (1999), såsom till exempel

Skoglund (2014) och Westberg (2016) tidigare har gjort i studier om texter om rökning och barnavård.

Ett annat förslag på vidare forskning är att jämföra militanta djurrättsrörelers argumentationsstrategier med argumentationsstrategier hos djurrättsrörelser som håller sig inom lagens gränser. I tidigare studier om militanta djurrättsaktivister (Donovan & Coupe 2013; Bergman & Peterson 2013) framhålls bland annat att militanta aktivister använder jämförelser mellan djur och människor för att berättiga varför de ser det som nödvändigt att gå utanför lagens gränser. Jämförelser eller analogier mellan djur och människor framträder även i mitt material. Detta kan eventuellt tyda på att det finns beröringspunkter mellan hur militanta djurrättsrörelser och icke-vålds-förespråkande djurrättsorganisationer argumenterar mot animalisk konsumtion.

Referenser

Alrup, Malin. (2018). *Välj vego. En argumentations- och legitimeringsanalytisk studie av Djurens Rätts webbtexter*. Kandidatuppsats, Institutionen för svenska och flerspråkighet: Stockholms universitet.

Bergman, Klara & Peterson, Sunna-Maja (2013). *Djurrättsaktivism – en kvalitativ studie om hur djurrättsaktivister rättfärdigar olagliga handlingar*. Kandidatuppsats, Sociologiska institutionen: Lunds universitet.

Björnsson, Gunnar, Kihlbom, Ulrik & Ullholm, Anders (2009). *Argumentationsanalys. Färdigheter för kritiskt tänkande*. Upplaga 2:5. Stockholm: Natur & Kultur.

Djurens Rätts officiella webbplats: www.djurensratt.se
<https://www.djurensratt.se/om-djurens-ratt> Hämtad 2019-02-19

Djurrättsalliansens officiella webbplats: www.djurrattsalliansen.se
<https://djurrattsalliansen.se/om-oss/> Hämtad 2019-02-20
<https://djurrattsalliansen.se/hjalp-djuren/engagera-dig/bli-aktiv/> Hämtad 2019-02-21

Donovan, John & Coupe, Richard. T (2013). Animal rights extremism: Victimization, investigation and detection of a campaign of criminal intimidation. I: *European Journal of Criminology* (2013/10). SAGE Publications. S. 113–132.

Harenius, Anna; sakkunnig etolog på Djurens Rätt. 2019. E-post 14 maj.

Hellspong, Lennart (2013). *Argumentationens retorik*. Lund: Studentlitteratur.

Leeuwen, Theo van & Wodak, Ruth (1999). Legitimizing immigrant control: a discourse-historical analysis. I: *Discourse Studies* (vol 1/1999). London: SAGE Publications. S. 83–118.

Nationalencyklopedins uppslagsverk: www.ne.se (2019).

Rehnman, Anna (2013). *Att förena nytta och rätt information: Ett arbete om att informera och skapa förtroende inom ideella organisationer*. C-uppsats framlagd vid Akademin för Innovation, design och teknik. Eskilstuna: Mälardalens högskola.

Skoglund, Astrid (2014). *Kommunikativa strategier i texter om tobaksavvänjning. Innehåll, argumentation och modelläsare*. Avhandling i svenska språket, Institutionen för svenska språket. Kalmar/Växjö: Linnéuniversitetet.

Svenska Akademiens ordlista: <https://svenska.se/> (2019)

Svenska Akademiens ordbok över svenska språket: www.saob.se (2019)

Westberg, Gustav (2016). *Legitimerade föräldraskap 1870–2010. En diskurshistorisk undersökning*. Avhandling i svenska språket, Institutionen för svenska och flerspråkighet. Stockholm: Stockholms universitet.

Bilagor

Bilaga A

Djurens Rätt - Grisar

Grisar

Foto: Jo-Anne McArthur/WeAnimals

Nästan alla grisar i Sverige lever hela sina liv inomhus på betonggolv och får aldrig komma ut.

År 2017 slaktades 2 576 290 grisar i Sverige.¹ Grisar som lever utomhus under naturliga förhållanden ägnar ungefär 50 procent av dagen åt att böka och beta.² Bland grisarna i livsmedelsindustrin får de allra flesta aldrig komma ut.

Trängsel och tristess

Efter ungefär en månad skiljs smågrisarna abrupt från mamman. Det är mycket tidigare än den naturliga åldern för avvänjning, som är cirka 17 veckor.² De växande grisarna hålls ofta i grupper om cirka tio grisar i en box som är runt nio kvadratmeter.⁶ Där är de sedan tills de väger över 100 kilo och anses klara för slakt. Uppfödningen sker inomhus i stora stallar. Miljön är mycket ensidig

och stimulansfattig, och grisarna har ingenting att sysselsätta sig med. De får mat två eller tre gånger om dagen och det blir dagens höjdpunkter.² Trängsel och konkurrens leder till stor stress före och under utfodringen. Det bidrar till diarré, magsår och beteendestörningar.^{2, 7}

Liggsår, magsår och avbitna svansar

Djur som inte får utlopp för sina naturliga beteenden utvecklar ibland beteendestörningar. Hos grisar är det inte ovanligt att stressen, trängseln, sysslolösheten och hungern i fabrikena leder till att djuren börjar bita på varandras svansar och öron.⁷ I många andra länder klipps svansarna av på de nyfödda grisarna för att förhindra detta, men i Sverige är det förbjudet. Årligen rapporteras runt 60 000-70 000 grisar med svansskada från slakterierna.⁸ Mångasuggor lider av smärtsamma liggsår, så kallade bogsår, bland annat på grund av de hårda golven.⁹ Enligt en svensk studie från 2008 hade hela tolv procent av de slaktade grisarna fullt utvecklade, smärtsamma magsår, och över 50 % hade någon påverkan på magsäcken.¹⁰

Kastrering

De nyfödda hangrisarna kastreras någon dag efter födseln. Ingreppet görs på omkring 3000 grisar varje dag. Kastrering utan bedövning förbjöds i Sverige 1 januari 2016. Kirurgisk kastrering med bedövning innebär mindre lidande än utan bedövning, men kastreringen innebär alltid en stressande hantering av grisarna. Att ge bedövningsmedel innebär mer och längre hantering och fasthållning av grisarna. Injektion av bedövningsmedlet kan också innebära smärta och bedövningen i sig tar inte bort all smärta i samband med ingreppet. Anledningen till att grisarna kastreras är att de som äter griskött ska slippa så kallad galtlukt, som är en obehaglig lukt och smak hos köttet från en del okastrerade hangrisar.⁴ En annan anledning till kastreringen är att grisarna hålls så trångt att de inte kan gå undan från varandra och att de är sysslolösa. I sådana begränsande miljöer kan grisarna skada varandra på grund av aggressiva och sexuella beteenden, och detta blir värre utan kastrering.³ Så kallad vaccinering mot galtlukt, också kallad immunokastrering, är en mer skonsam metod än den kirurgiska kastreringen. Den metoden är än så länge ganska ovanlig i Sverige.⁴

Transporter och slakt

Vid ungefär sex månaders ålder transporteras grisarna till slakt. På slakterierna är gasning med koldioxid den vanligaste bedövningsmetoden vid slakt av grisar,¹¹ både ekologisk och konventionellt uppfödda. Grisarna drivs in i en hissorg som sänks ned i ett schakt med koldioxid för att de ska förlora medvetandet. Grisar upplever starkt obehag och får kvävningsskänslor av koldioxid, vilket gör att de kämpar för att ta sig ur hissarna under de 20 sekunder som det minst tar innan de blir orörliga.¹² Det kan ta uppemot 1½ minut i gasen innan de förlorar medvetandet.¹³ Efter bedövningen dödas grisarna genom att halsen skärs upp och de förblöder, hängandes upp och ner.

Ekologisk grisuppfödning

Det finns två typer av ekologisk grisproduktion i Sverige: KRAV-godkänd och EU-ekologisk. För båda gäller att djuren ska få ekologiskt foder, det vill säga fritt från konstgödsel och besprutning, och att de ska få utevistelse. Men medan KRAV:s regler kräver utevistelse i gräsbevuxna hagar under sommaren,¹⁴ räcker det att de EU-ekologiska grisarna får komma ut i en mindre rastgård med betongunderlag i anslutning till stallet.¹⁵ Omkring en procent av alla grisar i Sverige är KRAV-godkända och får komma ut på bete.¹⁶ År 2017 var två procent av alla grisar som slaktades i Sverige så kallade ekologiska grisar (både KRAV-grisar och grisar från så kallad EU-ekologisk produktion medräknade).¹⁷

För mer information gå vidare till [fördjupningsmaterialet om livsmedelsindustrin](#).

Bilaga B

Djurrättsalliansen – Grisar

Om grisar

Grisar är kända för att vara sociala, nyfikna och intelligenta varelser med stor upptäckarlust och uppfinningsriktighet. Fria grisar ägnar en stor del av sin tid till att undersöka miljön runt omkring dem. De bökar och hjälps åt att bygga ett gemensamt bo för flocken. De är renliga djur som använder ett område som toalett, och ett annat för att sova. På grisfarmerna är de berövade alla sina förmågor. Kultingar föds på betong och lever hela sina liv på betong. De lever instängda i små boxar och det finns ingenting för dem att sysselsätta sig med – förutom att ligga ner, slåss med varandra (vilket många gör ofta och mycket på grund av stress, trängsel och tristess) och vänta på nästa mål mat.

Fantastiska fakta om grisar

Grisar är mycket intelligenta. De anses vara smartare än hundar, och de är minst lika lätlärda, lojala och tillgivna.

Grisar drömmer när de sover.

Grisar är det enda hovdjuret som bygger bo. Vilobon till nattsömnen, och grisionsbon till ungarna.

Grisar kan planera framåt genom att till exempel gömma mat för dominant artfränder.

Grisar har minst tjugo olika läten med olika betydelser, från "jag tycker om dig" till "jag är hungrig", eller det hundlika varningsskallet. De skäller för att varna och grymtar för att hålla kontakt med flocken.

Grisar kommunicerar också med ansiktsuttryck och kroppsspråk. Vildsvin kan resa ragg och kommunicera med svansen och öronen, något som knappt är möjligt för de grisar där aveln lett till gles päls, hängande öron och ihoprullad svans.

Grisars främsta sinne är luktsinnet – liksom hundar lever de i en värld av dofter.

Grisar är mycket renliga djur, som alltid håller toalettplatsen långt från mat- och sovplatserna om de kan välja.

Grisar svalkar sig genom att bada i vatten eller dy när de är varma, eftersom de inte kan svettas.

Grisar är duktiga på att simma.

Grisar har ett rikt socialt liv med livslånga relationer till sina familjemedlemmar.

Bilaga C

Djurens Rätt - Fiskar

Fiskar och andra vattenlevande djur

Miljarder fiskar fångas varje år från det vilda. Så kallade fiskodlingar där fiskar föds upp i dammar eller burar blir också allt vanligare. Det är numera välkänt att fiskar kan känna smärta och lida.

Omkring 200 000 ton fiskar dödas varje år i det svenska yrkesmässiga fisket(1). Det motsvarar flera miljarder individer (2). Antalet är en uppskattning eftersom fiskarna i fångststatistiken räknas i kilo istället för i antal. Förutom de fiskar som fångas i haven blir så kallade fiskodlingar allt vanligare, där fiskar föds upp i dammar eller burar i havet. Omkring hälften av allt fiskkött som konsumeras globalt kommer numera från sådana "odlade" fiskar (3). En orsak till att detta blir vanligare är att haven blir allt mer utfiskade. Men också uppfödningen av fiskar, så kallat vattenbruk, bidrar till utfisket av haven eftersom de flesta fiskar som föds upp i odlingar får foder som delvis är gjort av viltfångade fiskar (4). Därför går det åt stora mängder viltfångade fiskar då fiskar föds upp i så kallade fiskodlingar.

Enormt lidande till havs

Det är numera välkänt att fiskar kan känna smärta och lida (5, 6, 7). Ändå behandlas fiskar ofta som om de var känslolösa ting. Det råder inga tvivel om att när en krok tränger in i munnen eller svalget så är det plågsamt även för en fisk (8). Fångst med nät, trål och andra fångstmetoder skadar också fiskarna och kan innebära en mycket utdragen död (9). Eftersom fiskarna är vilda djur omfattas de inte av djurskyddslagen och de krav som gäller för andra djur vid slakt och avlivning. Det vanligaste sättet som fiskar dödas på av människor är förmodligen genom kvävning (10). Detta är mycket plågsamt för fiskarna och tar flera minuter, för vissa arter betydligt längre tid (11). Fiske är den vanligaste dödsorsaken hos alla arter av så kallade "matfiskar" i europeiska vatten (12).

Onaturligt liv och plågsam slakt i "odlingar"

Fiskar som föds upp i "odlingar" utsätts för stort lidande orsakat av trängseln och sysslolösheten i inhägnaderna, där ensamlevande rovfiskar hålls i grupper om tio- eller hundratusentals individer i stor trängsel. De stressas svårt av trängsel, hantering, transporter och slakt (13, 14). När "odlade" fiskar slaktas bedövas de först i koldioxidbad, vilket är mycket smärtsamt och tar lång tid. De dödas sedan genom att gälarna skärs upp och de förblöder. Eftersom bedövningsmetoden är ineffektiv är det inte ovanligt att detta sker när fiskarna är vid fullt medvetande (4, 15), något som strider mot djurskyddslagen. Forskare har sett att andelen fiskar som uppvisar livstecken efter bedövningen, i avblodningens senare del, kan vara så stor som en femtedel (16). Fiskar som föds upp för slakt räknas i vikt och inte som individer, men uppskattningsvis rör det sig om mellan fem och tio miljoner fiskar om året i Sverige (17).

Andra vattenlevande djur

Vattenlevande ryggradslösa djur som räkor, kräftor, humrar och musslor dödas också för livsmedelsproduktion. Det finns inga uppgifter om antal individer för dessa arter, men det handlar sannolikt om miljarder. Det finns all anledning att tro att kräftdjur och åtminstone vissa blötdjur upplever smärta, läs mer om det i fördjupningen "Förmåga till lidande hos ryggradslösa djur".

Fiske för även med sig mycket lidande och död för marina däggdjur som sälar och valar liksom sjöfåglar, som ofta fastnar i fiskeredskap. Fisket ödelägger dessutom de vattenlevande djurens livsmiljö.

Bilaga D

Djurrättsalliansen - Fiskar

Fisk

Trots att fiskar är vardagsmat för många människor är det få som vet något om de simmande djuren. Många ser inte fiskar som kännande varelser. Det finns många fördomar mot fiskar – som att de är dumma och inte har samma känslor som andra djur. Det är inte sant. Forskning har slagit fast att fiskar, precis som andra djur, är smarta och kan känna smärta och rädsla. Fiskar har även ett bra minne, de kommunicerar med ett ljud som människor inte kan höra och många fiskar tycker om att röra varandra.

Varje år fångas uppskattningsvis 19 miljarder vilda fiskar i svenska vatten. Av dessa används 14 miljarder fiskar som djurfoder. 5 miljarder äts direkt av oss människor. Fiskar föds även upp av oss människor antingen i bassänger på land eller i burar i havet. Hälften av allt fiskkött som äts av människor kommer från djur som fötts upp på det sättet. De matas framförallt med fiskmjöl gjort på viltfångade fiskar. Eftersom de fångade fiskarna ofta är små, går det åt enormt många för att föda en enda odlad fisk. Livet för en fisk i bassäng eller bur är stimulansfattigt, oföränderligt och stressigt. Tusentals individer tvingas leva tätt intill varandra i samma inhägnad. Vilda laxfiskar exempelvis lever till största delen ensamma och har stort behov av utrymme. Trängseln i fiskodlingarna leder till stress, sjukdomar, beteendestörningar och slagsmål. I fiskodlingarna lever fiskarna i mellan två till fem år innan de dödas.

Här kan du se Djurrättsalliansens dokumentation från svenska djurfabriker.

Bilaga E

Djurens Rätt – Kycklingar

Kycklingar

Fler kycklingar än något annat djurslag föds upp och dödas för kött. Den tillväxtinriktade aveln har gjort så att kycklingarna växer så snabbt att de får ont.

I Sverige dödades 100 024 600 kycklingar år 2017.⁽¹⁾ Kycklingarna kläcks i maskiner och får aldrig träffa sin mamma eller andra vuxna individer.⁽²⁾ De hålls inomhus i stallar som rymmer tiotusentals individer hela sina korta liv.⁽²⁾

Uppfödare som är medlemmar i Svensk Fågel får ha högst 36 kilo kycklingar per kvadratmeter, eller som mest 25 kycklingar per kvadratmeter.⁽³⁾

Kycklingarna betalar priset för tillväxten

Många kycklingar får benproblem orsakade bland annat av den tillväxtinriktade aveln. De växer så snabbt att de får ont. Enligt en svensk studie från år 2007 hade runt 88 procent av kycklingarna en försämrad rörelseförmåga.⁽⁴⁾ Det innebär att majoriteten av kycklingarna hade svårt att gå - och troligen hade ont - på grund av sina tunga kroppar och levnadsförhållanden. Alla kycklingar har inte svårt att röra sig men de flesta har någon grad av rörelsestörning.⁽⁴⁾

⁵⁾ Troligen har det inte skett stora förbättringar på det området än eftersom det fortfarande är samma snabbväxande hybrider som föds upp.

Ett annat allvarligt problem inom kycklingindustrin är att avelsdjuren, alltså slaktkycklingarnas föräldrar, får gå hungriga.⁽⁶⁾ Om de skulle få så mycket mat de ville skulle många fåglar dö och äggproduktionen störas på grund av den snabba tillväxten.⁽⁶⁾

Farlig väg till slakteriet

Kycklingarna får leva i ungefär fem veckor innan de dödas.⁽²⁾

Årligen dör många kycklingar innan de ens nått "slaktfärdig" ålder.

Omkring 200 000 kycklingar dör under transport i Sverige varje år. Under 2016 dog 220 785 kycklingar i samband med transport till slakterier.⁽⁷⁾

Kycklingslakt

På slakterierna bedövas kycklingarna antingen med el eller gas. Vid elbedövning hängs kycklingarna upp och ned i fötterna vid fullt medvetande.^(8, 9) Det är mycket obehagligt och smärtsamt för dem, särskilt för alla de som redan hade ont i benen.⁽¹⁰⁾

Hängandes upp och ner förs fåglarnas huvuden ner i ett elektriskt vattenbad för att de ska bedövas genom en elstöt, innan halsen skärs upp och djuren förblöder till döds.⁽⁸⁾ Omkring hälften av kycklingarna bedövas istället genom gasning.⁽¹¹⁾

Ekologiska kycklingar

Sedan år 2014 har antalet slaktade KRAV-kycklingar tredubblats.⁽¹²⁾ Ändå utgör kycklingarna i den KRAV-godkända kycklingindustrin färre än 1 procent av de som slaktas.⁽¹²⁾ De ekologiska kycklingarna som lever på sommaren får möjlighet till utevistelse. Inomhus är belägningsgraden max 20 kilo per kvadratmeter (10 kycklingar per kvadratmeter).^(3, 13)

Dessa kycklingar är i nuläget främst av mer långsamväxande raser och får dessutom mindre energirikt foder. De får därmed leva ungefär dubbelt så länge som i konventionell uppfödning och anses ha bättre hälsa. Ekologiska kycklingar bedövas med samma metoder som konventionellt uppfödda kycklingar i samband med slakten.⁽¹³⁾

För mer information gå vidare till [fördjupningsmaterialet om livsmedelsindustrin](#).

Bilaga F

Djurrättsalliansen - Kycklingar

Kyckling

Kyckling förknippas med billig och enkel vardagsmat. Men kycklingen är också ett djur – en liten fågelunge. Inom kycklingindustrin dödas kycklingarna när de är bara fem veckor gamla, men de är då redan större än en fullvuxen höna på grund av att deras kroppar är avlade att växa fort. Kycklingen i köttindustrin börjar sitt liv genom att kläckas i maskin. De är sedan instängda i kycklingfabriker hela livet, med få saker att upptäcka och sysselsätta sig med. Under den korta uppväxten lever upp till 40 000 kycklingar hopträngda på ett och samma golv. Det får hållas 25 kycklingar per kvadratmeter enligt svensk lagstiftning.

Foto: Jo-Anne McArthur/Djurrättsalliansen

Nästan alla kycklingar lever sina liv inomhus. Att ekologiska kycklingar får komma ut på sommaren hjälper inte de kycklingar som lever sina korta liv på vintern. För att få fram mest mängd kött på kortast möjliga tid har de avlats för att växa snabbt. Men skelettet hinner inte med i den snabba tillväxten. Vid fem veckors ålder väger fabrikskycklingen nästan dubbelt så mycket som sin vuxna vilda släkting. På grund av trängseln och aveln är det många kycklingar som blir sjuka under sitt korta liv. Nästan alla kycklingar är halta vid fem veckors ålder. Vissa kycklingar blir så halta att de knappt kan gå. När kycklingarna är fem veckor gamla är de fortfarande små barn, men det är då de anses vara redo för slakt. Över 200 000 kycklingar transporteras dagligen till slakt i Sverige. I transportlådorna sitter kycklingarna så trångt att de knappt kan röra sig. Många kycklingar dör varje år under transporten av värme, kyla eller trängsel. 2017 dödades över 100 miljoner kycklingar i Sverige. Här under ser du Djurrättsalliansens dokumentation från svenska kycklingfabriker.